

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ ДЕРЖАВНОГО
ТА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: liudmyla.takadzhi@gmail.com

Мета: порівняльний аналіз систем державного та недержавного пенсійного забезпечення, який дозволить визначити особливості управлінського впливу на ці дві системи. **Методи дослідження:** аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння та ін. **Результати:** визнано специфіку у функціонуванні систем державного та недержавного пенсійного забезпечення через їх порівняння та необхідність розмежування засобів та способів адміністративно-правового регулювання цих двох систем. **Обговорення:** закріплення в законодавстві щодо регулювання системи недержавного пенсійного забезпечення таких способів та засобів адміністративно-правового регулювання, що позитивно вплинуть на ефективність та прозорість роботи даної системи, проте не зачіпатимуть її самостійність у функціонуванні.

Ключові слова: система державного пенсійного забезпечення; Пенсійний фонд України; система недержавного пенсійного забезпечення; недержавний пенсійний фонд; вкладник недержавного пенсійного фонду; адміністратор; компанія з управління активами; банк-зберігач.

Постановка проблеми та її актуальність. Центральним елементом системи соціального захисту населення у будь-якій розвиненій країні є пенсійне забезпечення. Підвищений інтерес до проблем пенсійної системи, а також соціальна значимість пенсійного забезпечення визначається тим, що в Україні пенсіонери складають одну з найчисельніших груп населення. Так, недержавні пенсійні фонди (надалі – НПФ) у багатьох розвинених країнах світу довели необхідність і високу ефективність здійснення додаткового пенсійного забезпечення на приватній основі. Проте в Україні НПФ так і не набули популярності, що зумовлено неефективним адміністративно-правовим регулюванням з боку держави. Це пояснюється застарілим законодавством, недосконалістю системи недержавного пенсійного забезпечення, у тому числі, органів державного нагляду і контролю тощо. У зв'язку з чим і виникає потреба в порівнянні систем державного та недержавного пенсійного забезпечення та виділення їх особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень особливостей адміністративно-правового регулювання систем державного та недержавного пенсійного забезпечення можна виділити публікації таких вчених, як О.Є. Дахнова, О. Линдюк, які вивчили сутність системи пенсійного забезпечення в цілому, Н.В. Бугас, Г.В. Дмитренко, Л.В. Діденко, Н.Е. Легеза, А. Колодій, які визначили особливості функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, В.В. Корнєєв, Н.П. Стадник, І.В. Борисов, Н.А. Цікановська, Т.О. Хлибова, Н.Ю. Баланюк, Я.В. Гушак, які дослідили організаційно-правову форму та особливості діяльності недержавних пенсійних фондів, О.І. Надієнко, Н.О. Небаба, які вивчили форми та методи адміністративно-правового регулювання, та інші вчені.

Метою статті є порівняльний аналіз систем державного та недержавного пенсійного забезпечення, який дозволить визначити особливості управлінського впливу на ці дві системи.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням пенсійної системи є створення умов для забезпечення працівникам належних виплат після досягнення ними пенсійного віку. Це завдання реалізується за допомогою фінансових механізмів пенсійного забезпечення [4, с. 39].

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV (далі – Закон № 1058) визначає структуру системи пенсійного забезпечення в Україні. Так, відповідно до частин першої і другої статті 2 цього Закону, система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності та субсидування і здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Частина 3 даного Закону визначає суб'єктів вищевказаних систем. Суб'єктами солідарної

системи є: застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, - члени їхніх сімей та інші особи; страхувальники; Пенсійний фонд; уповноважений банк; підприємства, установи, організації (далі – організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій.

Суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є: особи, на користь яких здійснюються накопичення, включаючи перерахування внесків, та інвестування коштів (учасники); особи, які або від імені яких здійснюються перерахування внесків (вкладники); Накопичувальний фонд; недержавні пенсійні фонди; юридичні особи, які здійснюють діяльність із адміністрування недержавних пенсійних фондів, управління та зберігання пенсійних активів; страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії з учасниками, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника; банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків [5].

Слід звернути увагу, що на сьогодні в Україні успішно впровадженні та функціонують лише два рівні системи пенсійного забезпечення – перший і третій.

Основним суб'єктом першого рівня – солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, – виступає Пенсійний фонд України.

Так, відповідно до абз. 1 ч. 1 ст. 58 Закону № 1058 Пенсійний фонд є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготує документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом, соціальні та інші виплати, передбачені законодавством України, та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду [5].

Як зазначала Н.В. Бугас, Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що здійснює управління фінансами пенсійного забезпечення, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та Положенням про Пенсійний фонд України. Пенсійний фонд України узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентові України та Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень Пенсійний фонд України організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

Основними завданнями Пенсійного фонду України є: участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та соціального страхування; забезпечення збирання та акумулювання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій та інших соціальних виплат, що здійснюються з коштів Пенсійного фонду України; ефективно використання коштів Пенсійного фонду України, здійснення в межах своєї компетенції контрольних функцій, удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витрачанням коштів Пенсійного фонду України.

Бюджет Пенсійного фонду України формується за рахунок: збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що сплачується підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами в порядку, визначеному законодавством; коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів; коштів, що надходять за регресними вимогами; добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян; сум пені, фінансових санкцій, штрафів, передбачених за порушення порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; банківських кредитів; інших не за-

боронених законодавством надходжень. Бюджет Пенсійного фонду України щороку затверджується Кабінетом Міністрів України.

Основною задачею Пенсійного фонду є збір, акумулювання засобів (страхових внесків) і фінансування витрат по виплаті пенсій і допомог, тобто формування і цільове використання бюджету Фонду. З 1995 року бюджет Фонду включається в державний бюджет країни.

Пенсійний фонд відповідно до покладеного на нього завданнями: організує і контролює роботу органів Пенсійного фонду по забезпеченню дотримання вимог законодавства про державне соціальне страхування; веде облік платників обов'язкових страхових внесків і інших платежів у Пенсійний фонд перевіряє правильність призначення і виплати пенсій і допомоги забезпечує фінансування витрат на виплату пенсій; веде статистичну і бухгалтерську звітність; розробляє проект бюджету Пенсійного фонду і разом з іншими зацікавленими відомствами представляє його на розгляд Кабінету Міністрів України; бере участь у підготовці пропозицій по удосконалюванню законодавства про соціальне страхування, у тому числі про пенсійне забезпечення, а також у розробці проектів нормативних актів з цих питань; видає в межах своєї компетенції положення, інструкції, роз'яснення, методичні рекомендації з питань обліку платників обов'язкових внесків у Пенсійний фонд, числення і сплати цих внесків, порядку використання й обліку засобів Пенсійного фонду; забезпечує діяльність органів Пенсійного фонду, проводить ревізії і перевірки їхньої роботи, за результатами яких уживає необхідних заходів; організує професійну підготовку і підвищення кваліфікації працівників органів Пенсійного фонду, узагальнює і поширює досвід роботи; забезпечує розробку і впровадження автоматизованих робочих місць, автоматизовану обробку інформації в системі Пенсійного фонду; організує роботу зі створення єдиного державного банку даних про платників обов'язкових страхових внесків у Пенсійний фонд; інформує громадськість про свою діяльність; взаємодіє в питаннях, що знаходяться в його компетенції, з міністерствами, відомствами, органами місцевої державної

виконавчої влади, підприємствами, установами й організаціями; здійснює відповідно до чинного законодавства виплату пенсій громадянам України, що переїхали на постійне проживання за кордон, а також іноземним громадянам, що постійно проживають в Україні [2, с. 1-2].

Що ж стосується системи недержавного пенсійного забезпечення (надалі – НПЗ), мета такої полягає у наданні працівникам можливості здійснювати додаткові пенсійні заощадження та одержувати більші пенсійні виплати за рахунок пенсійних нагромаджень та інвестиційного доходу від їхнього розміщення. Недержавна пенсія має стати додатком до пенсій, що виплачуватимуться з державної солідарної та обов'язкової накопичувальної систем. Це дозволить збільшити співвідношення пенсійних виплат до заробітної плати працівника майже до 60%. НПЗ також надає можливість працедавцеві додатково заохочувати своїх працівників за допомогою запровадження пенсійних програм і відрахування частини доходу на пенсійні рахунки працівників [3, с. 90].

Одним із основних принципів діяльності НПЗ є принцип добровільності щодо участі в них. Вкладники й особи, які отримують виплати (учасники пенсійних фондів), можуть обирати найпривабливіші пенсійні схеми здійснення внесків та отримання виплат. Вони також мають змогу оцінювати надійність напрямів інвестування коштів. Зберігаючи гроші в банках, вкладники, на відміну від учасників пенсійних фондів, таких можливостей позбавлені [1, с. 91].

Проте, Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV (далі – Закон № 1057) у статті 4 визначає і інші принципи НПЗ такі, як: законодавче визначення умов недержавного пенсійного забезпечення; заінтересованість фізичних осіб у недержавному пенсійному забезпеченні; добровільність створення пенсійних фондів юридичними та фізичними особами, об'єднаннями фізичних осіб та об'єднаннями юридичних осіб; добровільна участі фізичних осіб у системі недержавного пенсійного забезпечення та вибору виду пенсійної виплати, крім випадків, передбачених цим Законом; добровільність прийняття роботодавцем рішення про здійснення пенсійних

внесків на користь своїх працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення; економічна заінтересованості роботодавця у здійсненні пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення; неможливість необґрунтованої відмови роботодавця від здійснення пенсійних внесків до системи недержавного пенсійного забезпечення на користь своїх працівників, якщо роботодавець розпочав здійснення таких пенсійних внесків; рівноправність всіх учасників пенсійного фонду, які беруть участь в одній пенсійній схемі; розмежування та відокремлення активів пенсійного фонду від активів інших суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення та накопичувального пенсійного страхування з метою захисту майнових прав учасників пенсійного фонду та унеможливлення банкрутства пенсійного фонду; визначення розміру пенсійної виплати залежно від суми пенсійних коштів, облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду або застрахованої особи; гарантування фізичним особам реалізації прав, наданих їм цим Законом; цільове та ефективне використання пенсійних коштів; державне регулювання розміру тарифів на послуги, що надаються у системі недержавного пенсійного забезпечення; відповідальність суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення за порушення норм, передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами; державне регулювання діяльності з недержавного пенсійного забезпечення та нагляду за його здійсненням.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону № 1057 суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення є: недержавні пенсійні фонди; страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду; банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків; вкладники та учасники пенсійних фондів, учасники накопичувальної системи пенсійного страхування; вкладники пенсійних депозитних рахунків; учасники недержавного пенсійного забезпечення; засновники пенсійних фондів; роботодавці - платники корпоративних

пенсійних фондів; саморегулювнi организацiї суб'єктiв, якi надають послуги у сферi недержавного пенсійного забезпечення; адмiнiстратори пенсійних фондiв; компанiї з управлiння активами; зберiгачi; аудитори; особи, якi надають консультацiйнi та агентськi послуги вiдповiдно до цього Закону [6].

Абзац 15 статтi 1 Закону № 1057 мiстить наступне визначення поняття недержавного пенсійного фонду, а саме: недержавний пенсійний фонд – це юридична особа, створена вiдповiдно до цього Закону, яка має статус неприбуткової органiзацiї (непiдприємницького товариства), функцiонує та провадить дiяльнiсть виключно з метою накопичення пенсійних внескiв на користь учасникiв пенсійного фонду з подальшим управлiнням пенсійними активами, а також здiйснює пенсійнi виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законами України порядку.

З даного визначення можна зробити наступнi висновки. По-перше, НПФ є неприбутковою органiзацiєю, яка не має на метi одержання прибутку для його подальшого розподiлу мiж засновниками фонду. Весь прибуток, отриманий НПФ, має бути розподiлений мiж його учасниками, що унеможливорює використання фондiв у комерцiйних цiлях його засновникiв. По-друге, НПФ провадить дiяльнiсть виключно з метою накопичення пенсійних внескiв. Провадження НПФ iншого виду дiяльнiстi забороняється, що обезпечує пенсійнi накопичення учасникiв фонду вiд їх вiдволiкання на цiлi, не пов'язанi з недержавним пенсійним забезпеченням.

НПФ для забезпечення своєї дiяльнiстi користується послугами адмiнiстратора, банку-зберiгача та компанiї з управлiння активами. Така органiзацiя дiяльнiстi НПФ забезпечує прозорiсть фiнансових операцiй з коштами фондiв та посилений контроль за цiльовим використанням пенсійних накопичень.

Всi установи, якi обслуговують дiяльнiсть НПФ, зобов'язанi складати, окрiм обов'язкової фiнансової звітностi, спецiальну звітнiсть з недержавного пенсійного забезпечення, яка є досить деталiзованою, що дозволяє забезпечити транспарентнiсть починаючи з надходження

пенсійних внескiв до здiйснення пенсійних виплат.

До того ж, законодавством передбачено здiйснення взаємного контролю мiж особами, якi надають послуги НПФ. Так, адмiнiстратор контролює роботу компанiї з управлiння активами та банку-зберiгача на пiдставi звітностi, яку цi суб'єкти подають адмiнiстратору.

Функцiонування системи недержавного пенсійного забезпечення можна визначити через такi дiї суб'єктiв останньої: 1) адмiнiстратор вiд iменi НПФ укладає з вкладниками пенсійнi контракти; 2) вкладники сплачують пенсійнi внески на користь учасникiв шляхом перерахування грошових коштiв на розрахунковий рахунок НПФ, вiдкритий у банку-зберiгачу; 3) компанiя з управлiння активами дає банку-зберiгачу розпорядження про iнвестування накопичених пенсійних внескiв; банк-зберiгач надає компанiї з управлiння активами iнформацiю про здiйсненi операцiї та отриманий iнвестицiйний дохiд; 4) адмiнiстратор надає компанiї з управлiння активами iнформацiю про внески, що надiйдуть до НПФ та пенсійнi виплати, якi будуть здiйсненi; компанiя з управлiння активами подає адмiнiстратору звітнiсть iз недержавного пенсійного забезпечення; 5) адмiнiстратор iнформує учасникiв фонду про стан їх iндивiдуальних пенсійних рахункiв та укладає договори про виплату пенсiй; 6) адмiнiстратор дає розпорядження банку-зберiгачу про здiйснення виплат за рахунок пенсійних активiв; банк-зберiгач подає адмiнiстратору звітнiсть iз недержавного пенсійного забезпечення; 7) банк-зберiгач здiйснює пенсійнi виплати учасникам НПФ; 8) Рада фонду забезпечує управлiння НПФ та здiйснює контроль за його дiяльнiстю; 9) Рада фонду заслуховує звiти про дiяльнiсть адмiнiстратора, компанiї з управлiння активами, банку-зберiгача та приймає рiшення щодо цих звiтiв; 10) Рада фонду розглядає спiрнi питання, що виникають мiж пенсійним фондом та його учасниками та (або) вкладниками [10, с. 190].

Таким чином, банк-зберiгач контролює вiдповiднiсть фiнансових операцiй компанiї з управлiння активами iнвестицiйнiй декларацiї НПФ, а також вiдповiднiсть використання

адміністратором пенсійних коштів обмеженням, встановленим законодавством.

Також банк-зберігач перевіряє правильність розрахунку чистої вартості активів НПФ та чистої вартості одиниці пенсійних активів. У разі зменшення чистої вартості одиниці пенсійних активів протягом року більше, ніж на 20%, зберігач зобов'язаний повідомити про це, а також про інші виявлені порушення Раду фонду та органи державного нагляду.

Адміністратор, компанія з управління активами та банк-зберігач можуть надавати послуги НПФ лише у випадку отримання відповідної ліцензії [7, 8]. Ліцензійні вимоги до діяльності суб'єктів управління НПФ є інструментом державного контролю їх професійної готовності до роботи з пенсійними накопиченнями громадян.

Кваліфікаційні вимоги до працівників суб'єктів управління НПФ стосовно наявності у певної кількості з них вищої освіти, стажу роботи, професійної підготовки та здачі кваліфікаційних іспитів, встановлені для забезпечення достатнього професійного рівня їх діяльності ліцензії [9].

Вимоги до програмно-технічного забезпечення персоніфікованого обліку пенсійних накопичень учасників НПФ спрямовані на забезпечення правильності ведення персоніфікованого обліку коштів на індивідуальних пенсійних рахунках учасників НПФ, унеможливлення зловживань із ними, викривлення інформації, а також надійне збереження конференційних даних.

Граничні розміри оплати послуг установ, які обслуговують діяльність НПФ, встановлені для забезпечення пенсійних накопичень від виплати за їх рахунок різноманітних заохочень чи винагород працівникам адміністратора, компанії з управління активами або банку-зберігача.

Важливим питанням забезпечення фінансової безпеки НПФ є майнова відповідальність адміністраторів, компаній з управління активами та банків-зберігачів за збитки, завдані НПФ внаслідок неналежного управління фондом.

Так, Законом України № 1057 визначено, що відшкодування збитків, завданих адміністратором, КУА чи банком-зберігачем, внаслідок порушення останніми норм законодавства чи

умов договорів, здійснюється за рахунок їх резервних фонду, а у разі недостатності – за рахунок іншого майна.

Крім того, Законом України № 1057 передбачена також майнова відповідальність членів ради, однак підстави і механізм притягнення до такої відповідальності не врегульовані. На жаль, у даному законі також не міститься норм про відповідальність за зобов'язання фонду засновників НПФ, які беруть участь в управлінні фондом шляхом проведення зборів засновників.

До того ж, важливим положенням Закону України № 1057, спрямованим на забезпечення фінансової безпеки НПФ, є те, що фонд не може бути проголошений банкрутом, оскільки сума його зобов'язань перед учасниками завжди дорівнює чистій вартості пенсійних активів. Тому НПФ не може бути ліквідований за законодавством про банкрутство. Для НПФ передбачений особливий режим ліквідації, за яким всі пенсійні кошти переводяться до іншого фонду, страхової компанії чи на депозитний рахунок у комерційному банку.

Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що важливими гарантіями стабільного функціонування системи НПЗ і діяльності пенсійних фондів зокрема, захисту пенсійних заощаджень є: розмежування функцій управління пенсійними фондами, управління активами пенсійного фонду та їхнього зберігання між фінансовими установами, що надають відповідні послуги; ліцензування фінансових установ у системі НПЗ спеціально уповноваженими державними органами; здійснення зовнішнього моніторингу операцій з активами пенсійного фонду та їхнього обліку банківською установою – зберігачем активів пенсійного фонду; створення страхового резерву в структурі активів пенсійного фонду для забезпечення виконання зобов'язань перед вкладниками й учасниками пенсійного фонду; розміщення активів пенсійного фонду за принципами диверсифікації, відповідального ставлення до інвестування, надійності, ліквідності та прибутковості такого інвестування; проведення регулярних незалежних актуальних оцінювань пенсійних фондів; закріплення цілковитої відповідальності фінансових установ, котрі

надають пенсійним фондам послуги з недержавного пенсійного забезпечення, усім належним їм майном [3, с. 91].

Висновки. Виходячи з аналізу опрацьованих доктринальних джерел та чинного законодавства у сфері державного та недержавного пенсійного забезпечення, можна зробити висновок, що кожна з двох систем має своїх особливих суб'єктів та механізм функціонування. При цьому, цілі та загальні принципи є схожими, та направлені на збереження та примноження коштів фізичних осіб з метою забезпечення одержання ними стабільного доходу після настання пенсійного віку. Проте, важливо зазначити, що відмінним принципом системи недержавного пенсійного забезпечення є добровільна участь суб'єктів даної системи, яка і визначає самостійність останньої. Держава, здійснюючи адміністративно-правове регулювання даної системи через державні органи, має забезпечити такі умови функціонування системи НПЗ, що не вплинуть на її самостійність та економічну спрямованість. Проте, забезпечуватимуть нагляд і контроль шляхом подання звітності, опублікування інформації про стан діяльності окремих суб'єктів системи НПЗ, тощо. Дане дослідження в ході його подальшого вивчення та аналізу дозволить визначити особливості важелів адміністративно-правового регулювання та впливу як напрямку адміністративно-правової науки.

Література

1. Андропова В. Правове регулювання юридичної відповідальності суб'єктів правовідносин у сфері недержавного пенсійного забезпечення. *Юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 96-100.
2. Бугас Н.В., Палькевич К.В. Основні функції та завдання пенсійного забезпечення у фінансовій системі України. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. С. 1-3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_37.
3. Дмитренко Г.В. Проблеми захисту прав споживачів фінансового ринку. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 90-93.
4. Колодій А. Недержавні пенсійні фонди як одна зі системоутворювальних складових пенсійної системи України. *Аграрна економіка*.

2016. Т. 9. № 3-4. С. 36-44. URL: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2016.03.036>

5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49. Ст. 376.

6. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1057-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47. Ст. 372.

7. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): затв. постановою Кабінету Міністрів України від 07 груд. 2016 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF#Text>

8. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами): затв. рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 23 лип. 2013 р. № 1281, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 12 вер. 2013 р. за № 1576/24108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-13#Text>

9. Про затвердження Кваліфікаційних вимог до членів рад недержавних пенсійних фондів та фахівців з питань адміністрування недержавних пенсійних фондів: розпорядження Держкомфінпослуг від 27 лист. 2003 р. № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-03#Text>

10. Цікановська Н.А. Особливості функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 2. С. 188-197.

References

1. Andronova V. Pravove reguljuvannja jurydychnoi' vidpovidal'nosti sub'jektiv pravovidnosyn u sferi nederzhavnogo pensijnogo zabezpechennja. *Jurydychnyj visnyk*. 2017. № 2. S. 96-100.
2. Bugas N.V., Pal'kevych K.V. Osnovni funkcii' ta zavdannja pensijnogo zabezpechennja u

finansovij systemi Ukrainy. *Efektivna ekonomika*. 2013. № 5. S. 1-3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_37.

3. Dmytrenko G.V. Problemy zahystu prav spozhyvachiv finansovogo rynku. *Ekonomika ta derzhava*. 2013. № 11. S. 90-93.

4. Kolodij A. Nederzhavni pensijni fondy jak odna zi systemoutvorjuval'nyh skladovyh pensijnoi' systemy Ukrainy. *Agrarna ekonomika*. 2016. T. 9. № 3-4. S. 36-44.

5. Pro zagal'noobov'jazkove derzhavne pensijne strahuvannja: Zakon Ukrainy vid 09 lyp. 2003 r. № 1058-IV. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2003. № 49. St. 376.

6. Pro nederzhavne pensijne zabezpechennja: Zakon Ukrainy vid 09 lyp. 2003 r. № 1057-IV. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2003. № 47. St. 372.

7. Licenzijni umovy provadzhennja gospodars'koi' dijal'nosti z nadannja finansovyh poslug (krim profesijnoi' dijal'nosti na rynku cinnyh paperiv): zatv. postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07 grud. 2016 r. № 913.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF#Text>

8. Licenzijni umovy provadzhennja profesijnoi' dijal'nosti na fondovomu rynku (rynku cinnyh paperiv) – dijal'nosti z upravlinnja aktyvamy instyucijnyh investoriv (dijal'nosti z upravlinnja aktyvamy): zatv. rishennjam Nacional'noi' komisii' z cinnyh paperiv ta fondovogo rynku 23 lyp. 2013 r. № 1281, zarejestrovani v Ministerstvi justycii' Ukrainy 12 ver. 2013 r. za № 1576/24108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-13#Text>

9. Pro zatverdzhennja Kvalifikacijnyh vymog do chleniv rad nederzhavnyh pensijnyh fondiv ta fahivciv z pytan' administruvannja nederzhavnyh pensijnyh fondiv: rozporjadzhennja Derzhkomfinposlug vid 27 lyst. 2003 r. № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-03#Text>

10. Cikanovs'ka N.A. Osoblyvosti funkcionuvannja nederzhavnyh pensijnyh fondiv v Ukraini. *Finansovo-kredytna dijal'nist': problemy teorii' ta praktyky*. 2014. Vyp. 2. S. 188-197.

COMPARATIVE ANALYSIS OF STATE AND NON-STATE PENSION PROVISION SYSTEMS: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECT

National Aviation University
 Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
 E-mail: liudmyla.takadzhi@gmail.com

Purpose: comparative analysis of state and non-state pension provision systems, which will allow determining the features of managerial influence on these two systems. **Research methods:** analysis, synthesis, generalization, comparison, etc. **Results:** the specifics of the functioning of state and non-state pension provision systems through their comparison and the need to distinguish between means and methods of administrative and legal regulation of these two systems have been established. **Discussion:** enshrining in the legislation on the regulation of the non-state pension provision system of such methods and means of administrative and legal regulation that will positively impact the efficiency and transparency of the system operation, but will not affect its operational independence.

The central element of the system of the social protection for the public in any developed country is pension provision. Non-state pension funds in many developed countries have proven the need and high efficiency of supplementary pension provision on a private basis. However, in Ukraine they have not gained popularity due to ineffective administrative and legal regulation by the state.

The purpose of the non-state pension provision system is to enable employees to make additional pension savings and receive larger pension payments through pension savings and investment income from their placement.

This brings us to the conclusion that each of the systems of state and non-state pension provision has its own special entities and functioning mechanisms. At the same time, the goals and general principles are similar, and are aimed at preserving and increasing the funds of individuals. However, a distinctive principle of the non-state pension provision system is a voluntary participation of the entities of this system, which determines its independence. The state, conducting administrative and legal regulation of this system through state bodies, must ensure such conditions for the functioning of the non-state pension provision system that will not affect its independence. In such a case, they will positively impact the efficiency and transparency of this system. This research in the course of its further study and analysis will determine the features of the levers of administrative and legal regulation and influence as a direction of administrative and legal science.

Keywords: state pension provision system; Pension Fund of Ukraine; non-state pension provision system; non-state pension fund; depositor of a non-state pension fund; administrator; asset management company; custodian bank.